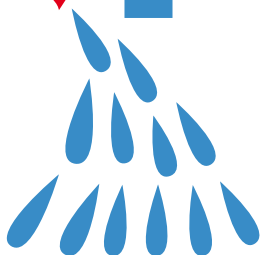

RÄTTIGHETER OCH MÖJLIGHETER

EN GUIDE OM
PÅVERKANSARBETE

© SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
och Svenska hörsselförbundet rf

Guidens texter:

Cilla Schroeder, Ilona Salonen, Johanna Sandberg,
Anna Caldén och Karl-Mikael Grimm

Layout och illustrationer:

Hanna Siira

Tryck:

OY FRAM AB, Vasa, Finland

Guiden har utarbetats med stöd av:

Kommersrådet Otto A. Malms donationsfond
Stiftelsen Leo, Mary och Mary-Ann Hackman
Pennyautomatföreningen RAY

Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord

ANNA CALDÉN Konsten att påverka från ord till handling	4
KARL-MIKAEL GRIMM Om samhälle och påverkan	7
1. Påverkansarbete ur ett funktionshinderperspektiv	10
2. Vad är en funktionsnedsättning?	12
3. Det handlar om mänskliga rättigheter	16
4. Vad är påverkansarbete?	24
5. Föreningar som påverkare	28
6. Rådet för personer med funktionsnedsättning – en påverkningskanal	32
7. Olika elektroniska påverkningskanaler	36
8. Påverka tillsammans med andra	40
9. Planering av föreningens påverkansarbete	46
HUR GÖR VI ETT PROBLEMTRÄD?	50
HUR KONTAKTAR JAG EN POLITIKER?	56
10. Nyttiga länkar	58
KÄLLOR	59

Konsten att påverka från ord till handling

”Anna, du talar ju precis som en politiker!” De orden fick jag som tjuugoåring höra då jag blev intervjuad av en journalist inför en artikel om mitt liv. Journalistens ord har etsat sig fast ordentligt. Trots att jag då snabbt svarade journalisten att nej, någon politiker kommer jag aldrig att bli, så hade ett frö sått någonstans i mitt medvetande. Jag fick alltså äta upp mina ord, tre år senare blev jag invald i stadsfullmäktige i min hemkommun. Har jag ångrat det? Nej, aldrig för en sekund. Att ge mig in i politiken var nog ett av de bästa besluten jag fattat.

Jag hade redan som ung mycket åsikter, tankar och idéer på hur förändra samhället till det bättre. Det var där mitt påverkansarbete började, viljan att diskutera sådant som jag upplevde som orättvist och behövde förändras. Det har inte alltid varit lätt, som ung kvinna med en synlig medfödd funktionsnedsättning var politikerrollen utmanande i början. Det här säger jag trots att jag aldrig sett min funktionsnedsättning som ett hinder utan istället som en resurs och möjlighet. Det som är utmanande är att det krävs oändligt mycket mod, tålamod och envishet att driva exempelvis frågor som inte alltid får så mycket plats i kommunalpolitiken. För mig har det alltid varit och är fortfarande viktigt att kämpa för funktionshindrades ställning i samhället. Jag brinner för att påverka och jag älskar det! Trots de utmaningar jag ställts inför i politiken i mitt påverkansarbete har jag aldrig tappat passionen eller mitt brinnande intresse för samhällsengagemang. Det viktigaste råd jag vill ge Dig som läser den här guiden, trots de utmaningar du ibland möter, ge aldrig upp med det som känns viktigt. Viljan att göra skillnad är det viktigaste redskapet. Ingen kan göra allt, men alla kan göra något.

Anna Caldén

FOTO LARS KASTILAN

Det du håller i din hand är en guide i påverkansarbete och min förhoppning är att den ska ge inspiration, konkreta verktyg och tips samt uppmuntra till påverkansarbete. Vad är då egentligen påverkansarbete utöver det arbete som bedrivs inom politiken? Påverkansarbete kan bedrivas på så många olika sätt. Politik är långt ifrån det enda sättet. Påverkansarbete är synonymt med intressebevakning, men största skillnaden är kanske att påverkansarbete bygger på frivillighet och därmed aktuellt inom tredje sektorns organisationer och föreningar. Påverkansarbete är alltså mycket brett, allt från det praktiska vardagliga arbetet i en förening eller i en kommun till påverkan i ett större sammanhang på riksnivå. Jag tycker det är viktigt med öppenhet, ibland kan

man påverka genom att bjuda in till dialog, möten, diskussion. Kanske det finns konstruktiva sätt att åstadkomma förändring? Jag har goda exempel från handikapprådet i min egen hemkommun. Var inte heller rädd för att ta kontakt med politiker, tjänstemän och media. Insändare i tidningar, utlåtanden, skriftliga, spörsmål är också ett ypperligt sätt att påverka genom, gärna tillsammans med andra. Att sätta upp konkreta mål i verksamhetsplaner i din organisation är ett annat sätt. Något jag vill rekommendera är att omvandla olika styrdokument, som exempelvis handikappolitiska program eller FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, till praktiska verktyg. Det finns mycket konkret i dessa dokument att gripa tag i och påverka genom. Mänskliga rättigheter berör oss alla och kan tyckas som självklara för många. Men förbud mot diskriminering och rättighet till självbestämmande, tillgänglighet, utbildning, integritet, boende och familjeliv är för att nämna några saker långt ifrån självklara för alla. Låt inte de fina men ack så viktiga orden stanna enbart på papper.

Jag vill uppmuntra just Dig till att våga ta chansen att påverka det du brinner för. Du behövs! Jag kommer att fortsätta mitt påverkansarbete, hänger DU med? Vi gör det tillsammans!

Anna Caldén,

ordförande för Finlands Svenska Handikappförbund,
socioonom (YH),
obotlig optimist och samhällspåverkare

Om samhälle och påverkan

”Politik handlar om att vilja”. Det finns många citat i stil med det här, en formulering som visar på hur politiken och samhällslivet kan ges en bredare och mer omfattande innebörd än den vi vanligtvis väljer att ge den. På samma sätt som skogen lätt blir osynlig för alla träd blir det politiska livet lätt osynligt för all politik.

För finländarna betydde det förra seklet att man som första nation i världen fick allmän och lika rösträtt. Genom att höja utbildningsnivån och levnadsstandarden och därigenom skapades trygghet och ekonomiskt välstånd. Samtidigt som det förra seklet är en framgångssaga om hur finländarna lyckades omvandla ett fattigt och agrart hörn av det ryska tsarimperiet till ett demokratiskt och välfungerande välfärdssamhälle är det också en historia om hur människor lyckades enas och formulera gemensamma mål, och tillsammans uppnå en högre levnadstandard och utbildningsnivå.

Då vi idag i festtal talar om den här epoken blir det lätt en pompös historia om statsmännens och den politiska ledningens framgångar. De politiska program och organisationer skulle ur dagens perspektiv antagligen ha framstått som aningen hafsiga amatörskapelser. Ett exempel är Finlands självständighetsförklaring som innehåller hela sju (!) stavfel.

Vi glömmer lätt bort att de folkrörelser och de medborgare som inom folkrörelsernas verksamheter lärde sig läsa, skriva, organisera sig och samverka mot gemensamma mål byggde den tillit och genom sitt engagemang i folkrörelserna förvärvade de kunskaper som behövdes för att utveckla Finland.

Då man som en person med en funktionsnedsättning ser på samhällsutvecklingen ter den sig ganska annorlunda. Rätten till personlig assistans blev subjektiv 2009, FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar ratificerades först nu under försommaren och flera personer med funktionsnedsättningar saknar idag en jämlik tillgång till studie- och arbetsliv.

Ur ett funktionshinderperspektiv ter sig vår närhistoria alltså betydligt annorlunda än ur ett majoritetsperspektiv. Ett bättre patientskydd, en fysiskt mer tillgänglig miljö och en öppnare arbetsmarknad är relevanta för hela samhället och alla medborgare. Funktionshinderperspektivet erbjuder en större bild av vad människan och samhället i stort och därigenom politiken kan vara.

Nu återstår bara att formulera våra krav, lära av varandra, gå ut i samhället och med samma självförtroende som den finländska delegationen för nästan hundra år sedan åkte till ett Ryssland för att presentera självständighetsförklaringen formulera de krav som ger oss lika rättigheter att delta i samhällslivet. Det gör inget fast det skulle slinka med några stavfel.

Karl-Mikael Grimm

Karl-Mikael Grimm

FOTO LARS KASTILAN

1. PÅVERKANSARBETE UR ETT FUNKTIONSHINDERPERSPEKTIV

Det här är en guide som ger föreningar och personer konkreta verktyg för att utföra påverkansarbete. Parallellt med texterna i denna guide behandlar vi utvalda artiklar ur FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Det har sagts att personer med funktionsnedsättning är världens största minoritet. Världshälsoorganisationen WHO uppskattar att omkring 15 procent, eller en miljard av världens befolkning, har någon form av funktionsnedsättning. I teorin har personer med funktionsnedsättning samma rättigheter som alla andra. I praktiken är personer med funktionsnedsättning i alla åldersgrupper i större risk att utsättas för direkt eller indirekt diskriminering än andra människor. Därtill finns det risk för att vissa personer med funktionsnedsättning utsätts för så kallad flerfaldig diskriminering. I synnerhet kvinnor och flickor med funktionsnedsättning samt invandrare löper risk för att diskrimineras eller särbehandlas på grund av flera än en egenskap. Samma gäller personer med funktionsnedsättning som hör till en språklig eller sexuell minoritet samt barn och äldre med funktionsnedsättning. En av de viktigaste uppgifterna för funktionshinderföreningar är att arbeta mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning.

FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Konventionens syfte är att stärka skyddet av de mänskliga rättigheter som personer med funktionsnedsättning har enligt de konventioner som redan finns. Konventionen fokuserar på icke-diskriminering och listar nödvändiga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna åtnjuta såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Finland har undertecknat konventionen och dess artiklar har bidragit till nödvändiga reformer inom den nationella lagstifningen inom funktionshinderområdet.

Konventionen utgår från ett människorättsperspektiv och detta perspektiv fungerar som en röd tråd genom denna guide. Vid sidan av texterna i denna guide behandlar vi utvalda artiklar ur konventionen. I sin helhet består konventionen av 50 artiklar.

2. VAD ÄR EN FUNKTIONSNEDSÄTTNING?

Vad är då egentligen en funktionsnedsättning? Det finns mycket förvirring kring skillnaden mellan funktionsnedsättning och funktionshinder och begreppen används ofta synonymt, trots att det är frågan om skilda begrepp. Funktionsnedsättning är en nedsättning av en persons funktionsförmåga. Funktionshinder däremot, uppstår på grund av att omgivningen är otillräcklig för en person med funktionsnedsättning. En person med hörselnedsättning blir till exempel funktionshindrad när det saknas teleslinga i auditoriet på ett seminarium. En person med rörelsenedsättning blir funktionshindrad om en politisk debatt ordnas i en seminarierum med branta trappor. Med andra ord är det inte funktionsnedsättningar som skapar funktionshinder. En funktionsnedsättning behöver inte heller innebära att man är funktionshindrad.

Det finns många exempel på situationer som kan utgöra hinder för personer med funktionsnedsättning. Sådana hinder kan vara attityder, fysiska eller informationsmässiga hinder i omgivningen, eller institutionella hinder så som diskriminerande lagstiftning. Det går att skilja mellan situationer som är omöjliga att ändra på (det går inte att ta bort ett hav) och situationer det är möjligt att ändra på (trappor kan ersättas av en ramp eller hiss). Det finns också många situationer som kan underlätta de negativa konsekvenserna av en funktionsnedsättning. Det går kanske inte att ta bort ett hav, men man kan göra transportmedel som fartyg och flyg tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

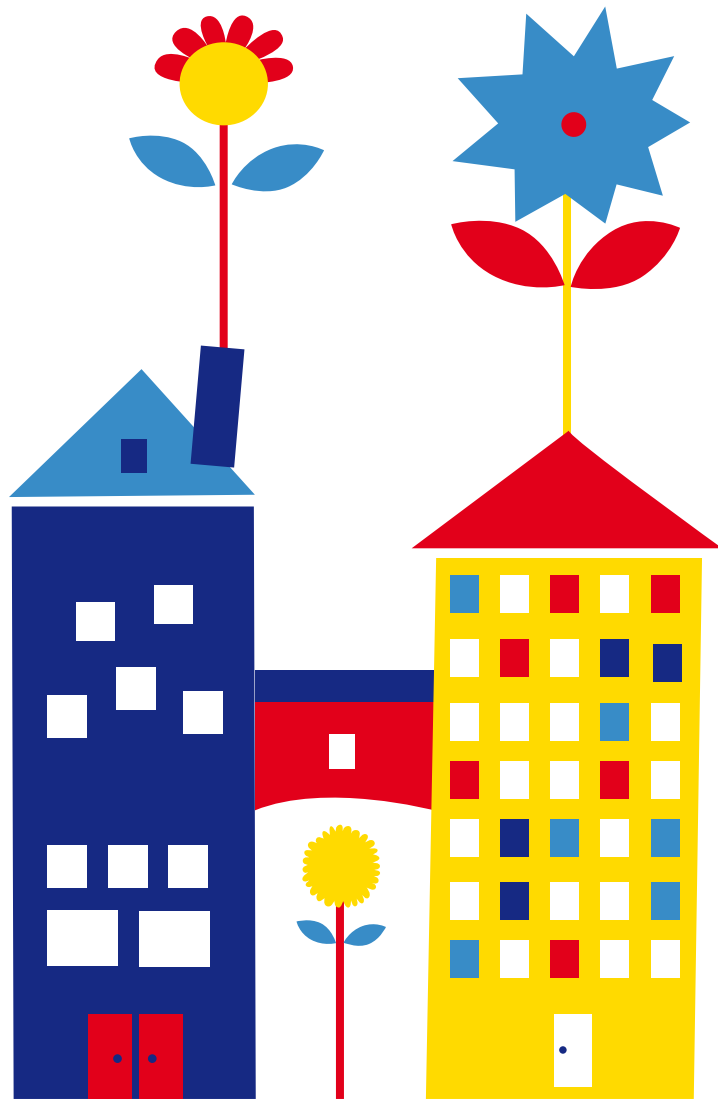
I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning definieras funktionsnedsättning ur ett brett perspektiv:

“Personer med funktionsnedsättning innefattar bl.a. personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.”

Funktionsnedsättning eller funktionshinder?

FUNKTIONSNEDSÄTTNING är en nedsättning av en persons funktionsförmåga.

FUNKTIONSHINDER däremot, uppstår på grund av att omgivningen är otillräcklig för en person med funktionsnedsättning. Tidigare användes ordet handikapp, men ordet betraktas nuförtiden som föråldrat.

**FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER
FÖR PERSONER MED
FUNKTIONSNEDSÄTTNING**
ARTIKEL 1 Syfte

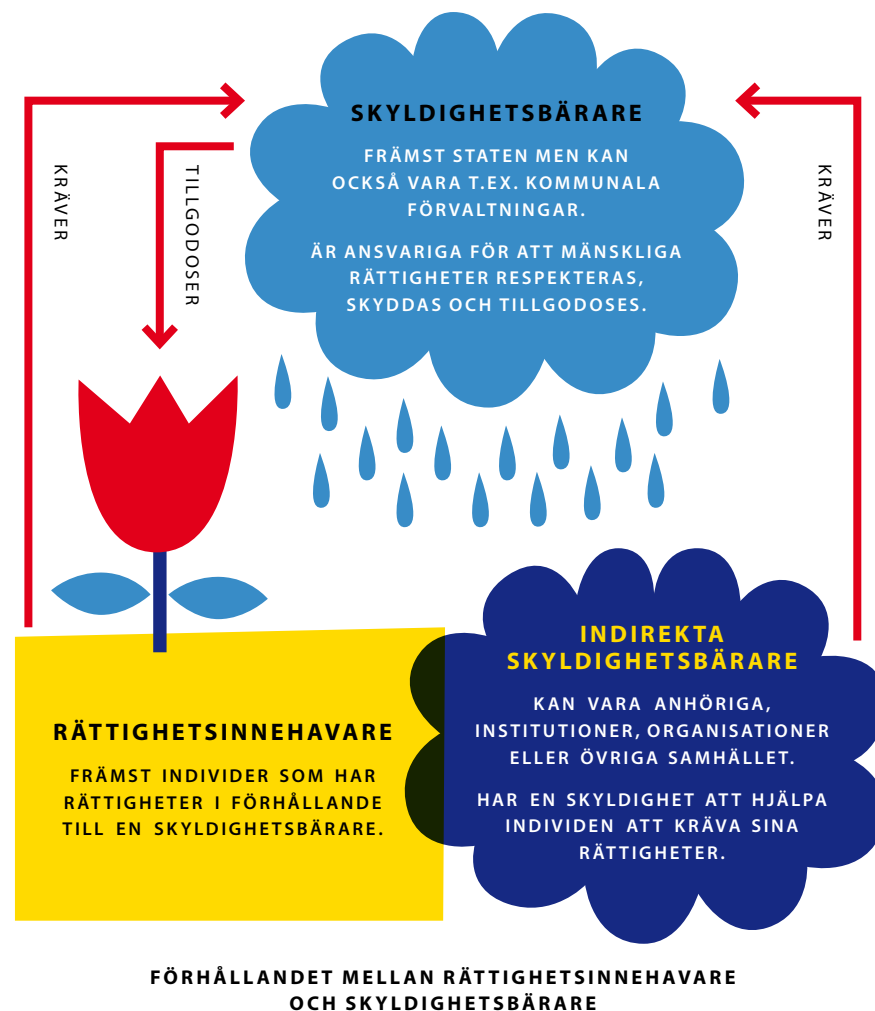
“Personer med funktionsnedsättning innefattar bl.a. personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.”

3. DET HANDLAR OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Under historiens lopp har personer med funktionsnedsättning inte uppfattats som fullvärdiga samhällsmedlemmar. De har utsatts för diskriminering och hot eller uteslutits ur samhället. Å andra sidan har personer med funktionsnedsättning uppfattats som ömkansvärda välgörenhetsobjekt, som behöver beskyddas och vårdas av andra eller "botas" för att bli "normala". Under de senaste årtiondena har man inom funktionshinderorganisationer i stället börjat tala om mänskliga rättigheter.

Ur ett rättighetsperspektiv är en person med funktionsnedsättning en fullvärdig samhällsmedlem, som har rätt och förmåga att fatta beslut och göra val. Rätten till full delaktighet i samhället är inte beroende av andras välvilja, utan det är en grundläggande mänsklig rättighet. Att personer med funktionsnedsättning ofta förhindras att uppnå sin fulla potential beror inte på själva funktionsnedsättningen, utan på de hinder i samhället som gör att personen inte kan vara fullt delaktig. Att en person har rättigheter innebär också att någon har en skyldighet att se till att rättigheterna tillgodoses. Ur ett rättighetsperspektiv talar man om rättighetsinnehavare och skyldighetsbärare. Individen är en rättighetsinnehavare, medan staten är en skyldighetsbärare, som har en skyldighet att tillgodose sina medborgares rättigheter. Skyldighetsbärare är också den man kan utkräva ansvar av och ställa till svars i fall rättigheter inte tillgodoses. Det finns också indirekta skyldighetsbärare som har en skyldighet att hjälpa individen att kräva sina rättigheter, som anhöriga, institutioner, organisationer och övriga samhället.

Ett rättighetsbaserat perspektiv ligger i grunden för FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som godkändes den 13 december 2006. FN-konventionen är ett brett dokument som behandlar medborgerliga och politiska rättigheter samt ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. FN-konventionen är i skrivande stund den senaste konventionen på rättighetsområdet. Konventionen är alltså ny, men den

innehåller inga nya rättigheter. Den bygger på FN:s allmänna deklaration om mänskliga rättigheter och förtydligar vad som måste till för att trygga rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Liksom konventionerna om rättigheter för barn respektive kvinnor har FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning utvecklats för att rättigheterna för dessa grupper inte har skyddats tillräckligt genom tidigare konventioner.

**FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER
FÖR PERSONER MED
FUNKTIONSNEDSÄTTNING**
Artikel 3 Allmänna principer

“...respekt för olikheter och accepterande av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten”.

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är ett värdefullt redskap för organisationer eller föreningar som arbetar för att förbättra rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Konventioner som FN-konventionen för personer med funktionsnedsättning är juridiskt bindande för de regeringar som ratificerat dem. I Finland har ratificeringen av FN-konventionen varit en utdragen process. Detta beror på att Finlands regering måste undersöka hur konventionen stämmer överens med landets lagstiftning före ratificeringen. Om det visar sig att en lagtext måste ändras kan detta ta flera år, vilket varit fallet i Finland.

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är ett värdefullt redskap för organisationer eller föreningar som arbetar för att förbättra rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Konventioner som FN-konventionen för personer med funktionsnedsättning är juridiskt bindande för de regeringar som ratificerat dem.

FN-konventionen innefattar ett uppföljnings- och övervakningssystem i två steg. För det första har konventionsstaterna förbundit sig till att med jämna mellanrum rapportera till FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning om de skyldigheter som de åtagit sig i och med ratificeringen av konventionen. För det andra kan varje stat också välja att underteckna och ratificera ett frivilligt, så kallat fakultativt, protokoll.

Staten ger då den enskilde – eller en funktionshinderorganisation – möjlighet att klaga till övervakningskommittén om någon anser att hans eller hennes rättigheter i konventionen är kränkta. Fallet måste ha prövats först i alla nationella rättsliga instanser innan det kan gå vidare till övervakningskommittén. Finland har undertecknat (och kommer att ratificera) både konventionen och det fakultativa protokollet.

**FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER
FÖR PERSONER MED
FUNKTIONSNEDSÄTTNING**
**Artikel 5 Jämlikhet och
ickediskriminering**

“Konventionsstaterna ska förbjuda
all diskriminering på grund av
funktionsnedsättning och
garantera personer med funktionsnedsättning
lika och effektivt rättsligt skydd mot
diskriminering på alla grunder.”

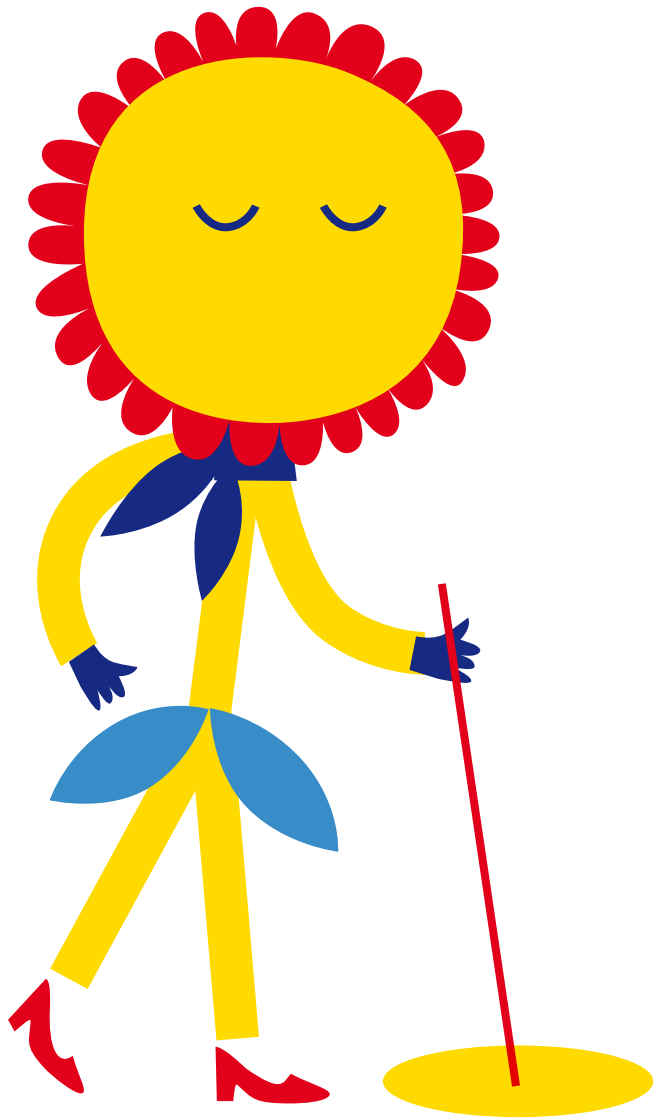
4. VAD ÄR PÅVERKANSARBETE?

Alla människor påverkar sin omgivning på olika sätt, även om denna verksamhet som sker i människors vardag inte alltid uppfattas som påverkansarbete. Dagligen påverkar vi olika frågor hemma, i skolan, på arbetsplatsen, på fritiden eller genom att rösta i olika val. Samhälleliga påverkningssätt och deltagande är lagstadgade rättigheter i Finland. Myndigheterna är skyldiga att höra medborgare i beslutsfattandet. Rätten att bli hörd omfattar även personer med funktionsnedsättning och via FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning förstärks rätten till deltagande för personer med funktionsnedsättning.

I den här guiden använder vi begreppet påverkansarbete som ett samlingsbegrepp för deltagande i samhället, samhällspåverkan, intressepolitisk verksamhet och all form av intressebevakning på olika nivåer i samhället. Enskilda personer har många olika sätt att påverka i samhället. De vanligaste formerna för påverkan sker via politiken, församlingen, arbetsplatsen och olika föreningar. Utöver dessa finns dessutom många friare former för påverkansarbete. I denna guide fokuserar vi på hur föreningar kan påverka, speciellt i den egna regionen, men också i större utsträckning.

I denna guide använder vi begreppet påverkansarbete som ett samlingsbegrepp för deltagande i samhället, samhällspåverkan, intressepolitisk verksamhet och all form av intressebevakning på olika nivåer i samhället.

**FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER
FÖR PERSONER MED
FUNKTIONSNEDSÄTTNING**

**Artikel 6 Kvinnor med
funktionsnedsättning**

“Konventionsstaterna erkänner att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning är utsatta för flerfaldig diskriminering och ska därför vidta åtgärder för att säkerställa att de fullt och likaberättigat åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.”

5. FÖRENINGAR SOM PÅVERKARE

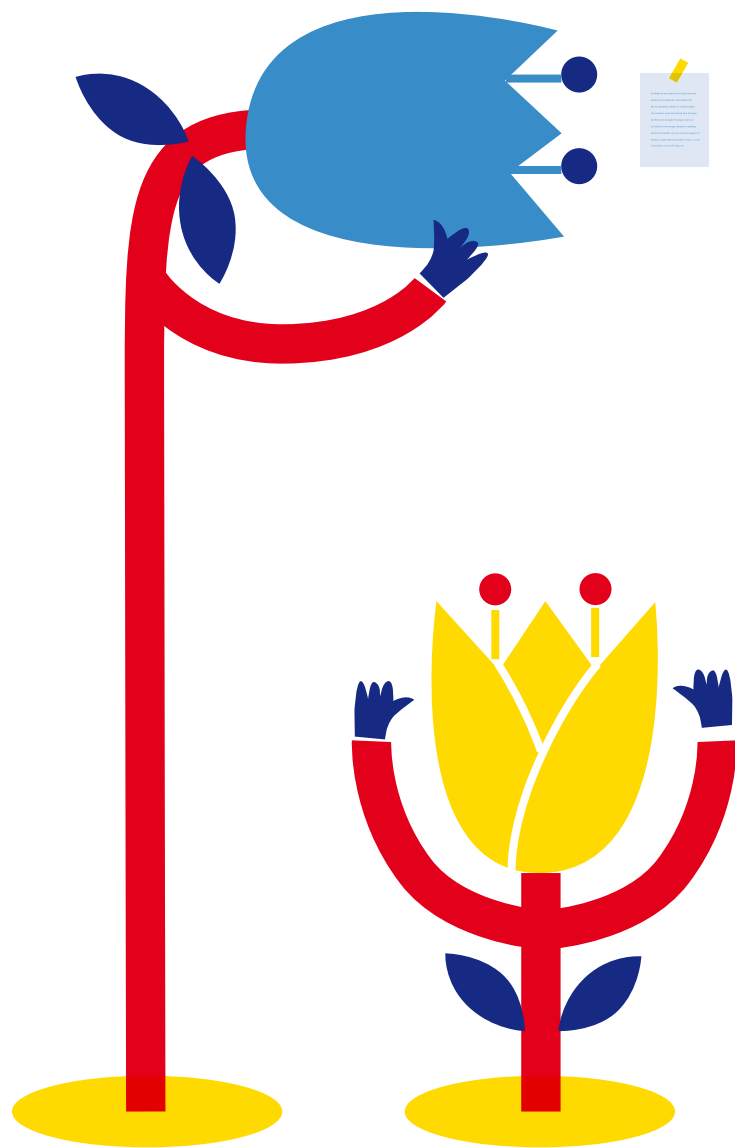
Att påverka tillsammans med andra är effektivare och oftast också roligare än att påverka ensam. När vi påverkar tillsammans med andra kan vi dela på arbetsuppgifterna och dra nytta av olika kunskaper och erfarenheter som finns i gruppen. I den här guiden har vi valt att ha huvudfokus på hur föreningar och sammanslutningar kan påverka tillsammans.

Påverkansarbete inom föreningar utgår alltid från föreningens syfte och verksamhetsområde. Föreningar erbjuder många olika kanaler för att påverka. De flesta föreningars verksamhet innehåller samhällspåverkan, antingen synlig eller osynlig och det är viktigt att komma ihåg att allas insats är viktig. Små insatser möjliggör större insatser och stödtrupper behövs i alla sammanhang. Föreningar bedriver påverkansarbete exempelvis genom:

- **Upplysningsverksamhet**
- **Utbildning**
- **Intressebevakning**
- **Kamratstöd**
- **Kulturell verksamhet**
- **Påverkan på den egna verksamhetsomgivningen**

En förening är en samlingsplats för personer som har ett gemensamt intresse och som arbetar för ett gemensamt mål. Ofta är föreningars mål i grund och botten att påverka sin omgivning på olika sätt och föreningen har bildats för att arbeta för en viss fråga. Ändå är det inte alltid klart för föreningasaktiva att deras förening faktiskt bedriver påverkansarbete och detta beror kanske på att små insatser och vanlig föreningsverksamhet inte uppfattas som samhällspåverkan. Om exempelvis en buss full av föreningsaktiva från hörsselföreningar runt om i landet åker på en teaterexkursion till Helsingfors påverkar denna grupp sin omgivning med sin resa. Gruppen uppmärksammar hörsselfrågor på teatern den besöker, visar att personer med nedsatt hörsel är en stor grupp i samhället genom att vara på en offentlig plats i en stor skara. Eller om en förening för personer med intellektuell funktionsnedsättning besöker en konstutställning eller ett café påverkar föreningen sin omgivning genom att på ett naturligt sätt inta det offentliga rummet på lika villkor som alla andra.

Föreningar kan spela en viktig roll i påverkansarbete i den egna regionen. För att kunna påverka, behövs mångsidig föreningsverksamhet, aktiva medlemmar och långsiktiga mål. Det är viktigt att satsa på planering av den egna verksamheten och att samarbeta med andra föreningar. Synlighet är också avgörande för en förening som vill påverka. Utan ett aktivt grepp och en vilja att påverka, kan föreningsverksamheten lätt nå enbart en liten krets och omvärlden känner inte till föreningens mål och budskap. Om en förening inte syns i verksamhetsregionen, existerar den inte för invånarna i regionen. Det är ändå lättare för en förening än för enskilda individer att påverka beslutsfattandet i den egna regionen. Ur beslutsfattarnas synvinkel representerar en förening expertis i en viss fråga och talar för en större grupp invånare.

FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Artikel **9** Tillgänglighet

“För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och att fullt ut delta på alla livets områden, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång på lika villkor som andra till den fysiska miljön, till transporter, till information och kommunikation, innefattande informations och kommunikationsteknik (IKT) och system samt till andra anläggningar och tjänster som är tillgängliga för eller erbjuds allmänheten både i städerna och på landsbygden.”

6. RÅDET FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING – EN PÅVERKNINGSKANAL

Rådet för personer med funktionsnedsättning är en bra påverkningskanal för funktionshinderföreningar och erbjuder även bra möjligheter för samarbete över föreningsgränser.

Kommunstyrelsen i kommunen ska inrätta ett råd för personer med funktionsnedsättning (tidigare handikappråd) för att garantera möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att delta och påverka. Rådet kan vara gemensamt för flera kommuner. Genom rådet ges personer med funktionsnedsättning samt funktionshinderorganisationer möjligheten att påverka planeringen, beredningen och uppföljningen av viktiga frågor i den egna kommunen.

Alla funktionshinderföreningar i en kommun får sällan med en representant i rådet, eftersom platserna är begränsade. Därför är det speciellt viktigt att samarbeta över föreningsgränserna och hitta gemensamma frågor i påverkansarbetet på svenska på den egna orten. För de funktionshinderorganisationer som är representerade i rådet är det särskilt viktigt att se till att alla kommunens funktionshinderföreningar får ta del av relevant information som behandlas i rådet.

ATTITYDER

Fördomar, skam och diskriminering förorsakar ofta de största problemen för personer med funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning kan uppfattas som dumma, mindre värda eller som välgörenhetsobjekt, eller å andra sidan som ädla hjältar.

Olika hinder i omgivningen

INSTITUTIONELLA HINDER

Diskriminerande lagstiftning, arbetslagstiftning och valsystem är exempel på hinder som förhindrar personer med funktionsnedsättning att vara fullt delaktiga i politiken eller på arbetsmarknaden.

URSÄKTER

Man kan ofta höra ursäkter om varför något inte är tillgängligt. Det är för dyrt, det är för komplicerat att ändra, det finns så få användare med funktionsnedsättning. Ur ett människorättsperspektiv är sådana ursäkter inte acceptabla: personer med funktionsnedsättning har samma rättigheter som alla andra.

HINDER I OMGIVNINGEN

Kan vara fysiska hinder som gör t.ex. en byggnad otillgänglig i rullstol, eller kommunikationsmässiga hinder som gör att personer med syn- eller hörselnedsättning inte kan ta del av information.

**FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER
FÖR PERSONER MED
FUNKTIONSNEDSÄTTNING**

**Artikel 19 Rätt att leva
självständigt och att delta
i samhället**

“Konventionsstaterna erkänner lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer och ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att personer med funktionsnedsättning fullt åtnjuter denna rätt och deras fulla inkludering och deltagande i samhället ...”

7. OLIKA ELEKTRONISKA PÅVERKNINGSKANALER

Det finns olika former av elektroniska påverkningskanaler som föreningar eller individer kan använda. I det här avsnittet presenterar vi kort de olika elektroniska påverkningskanalerna som erbjuds. De elektroniska påverkningskanalerna är samlade på webbplatsen WWW.DEMOKRATI.FI.

MEDBORGARINITIATIV

Sedan 2012 är det möjligt att lägga fram ett medborgarinitiativ. Medborgarinitiativet ger möjlighet att delta i utvecklingen av lagstiftningen. Det är möjligt att lägga fram ett eget medborgarinitiativ eller stödja initiativ som andra har lagt fram. Medborgarinitiativet ger medborgarna möjlighet att få upp ärenden till behandling i riksdagen. Målet med det nya systemet är att främja fri medborgarverksamhet och därigenom stärka medborgarsamhället, där olika befolkningsgrupper aktivt deltar i och påverkar utvecklingen av samhället. Ett medborgarinitiativ kan innehålla antingen ett lagförslag eller ett förslag om att lagberedning ska inledas. Ett initiativ kan också gälla ändring eller upphävande av en gällande lag. Ett medborgarinitiativ är alltid ett omfattande sätt att påverka, eftersom det krävs 50 000 röstberättigade medborgare som skriver under initiativet på en insamlingstid på 6 månader. Underskrifter som stöder ett medborgarinitiativ (stödförklaringar) samlas in på papper eller elektroniskt via webben. Medborgarinitiativ kan skapas på webbplatsen WWW.MEDBORGARINITIATIV.FI. På samma sida kan man också se alla aktiva medborgarinitiativ som kan undertecknas.

INVÅNARINITIATIV

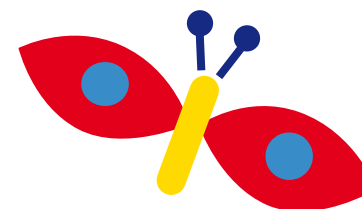
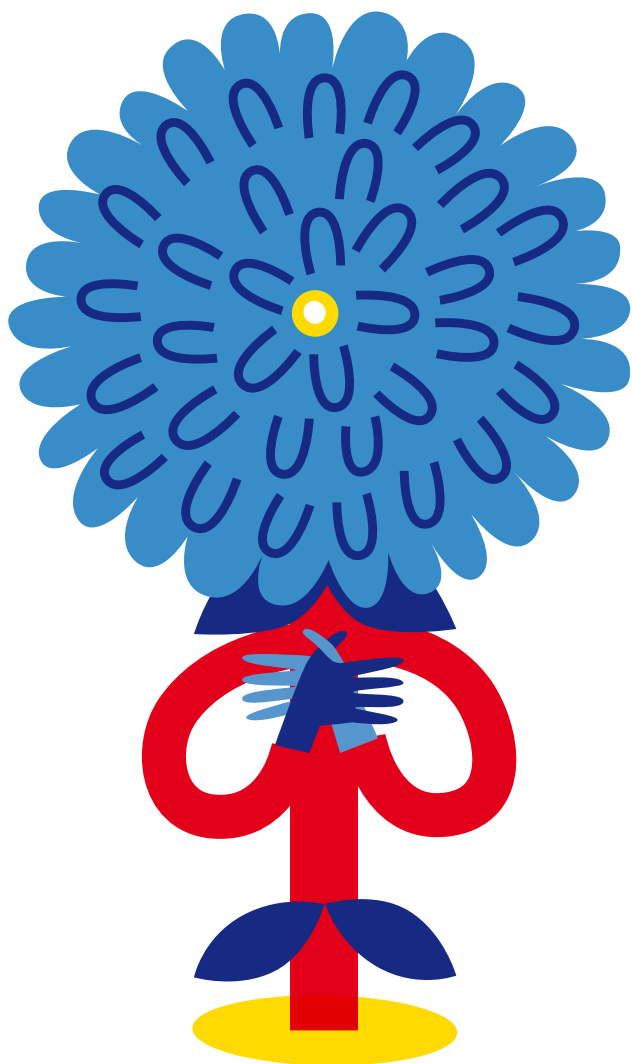
I vissa fall kan ett invånarinitiativ vara en bättre kanal för påverkan än ett medborgarinitiativ. Sedan 2013 finns en elektronisk möjlighet att lägga fram ett invånarinitiativ. Invånarinitiativet ger invånare möjlighet att påverka i den egna hemkommunen. Enligt kommunallagen har kommuninvånarna rätt att komma med initiativ till kommunen i frågor som gäller kommunens verksamhet. Om två procent av kommunens röstberättigade invånare skriver under ett invånarinitiativ i en fråga som hör till fullmäktiges befogenhet, ska fullmäktige ta initiativet upp till behandling. Därtill kan fem procent av kommunens röstberättigade invånare ta initiativ till en kommunal folkomröstning. Mer information och aktiva invånarinitiativ finns på sidan: WWW.INVÅNARINITIATIV.FI

DIN ÅSIKT -TJÄNSTEN

Både medborgarinitiativet och invånarinitiativet är relativt stora processer som kräver många underskrifter. Om man som individ eller förening vill påverka gemensamma beslut redan under beredningsskedet kan man göra det via Din åsikt -tjänsten. Dinasikt.fi-tjänsten har skapats för att föra dialog mellan medborgarna och förvaltningen. Genom tjänsten deltar man i de pågående diskussionerna eller har möjligheten att inleda en egen diskussion. Dinasikt.fi erbjuder mångsidiga verktyg för deltagande, diskussion och interaktion mellan medborgare, organisationer och förvaltning. Det finns inga förutbestämda diskussionsämnen eller ämnesområden, utan du kan själv påverka innehållet i tjänsten. Mer information: WWW.DINASIKT.FI

UTLÅTANDE.FI

Ett vanligt sätt att påverka till exempel lagförslag är att skriva utlåtanden. Detta görs oftast på förbunds nivå. När en lagändring är under beredning gör myndigheter ofta en begäran om utlåtande. Via den elektroniska utlåtandetjänsten har alla organisationer och medborgare möjlighet att ge sitt utlåtande. Via tjänsten är det möjligt att se vilka utlåtanden som begärs just nu och själv avge ett utlåtande som svar på någon myndighets begäran om utlåtande. Via sidan kan man också bläddra bland och kommentera utlåtanden som andra har avgett. Mer information: WWW.UTLATANDE.FI

**FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER
FÖR PERSONER MED
FUNKTIONSNEDSÄTTNING**

**Artikel 21 Yttrandefrihet och
åsiktsfrihet samt tillgång till
information**

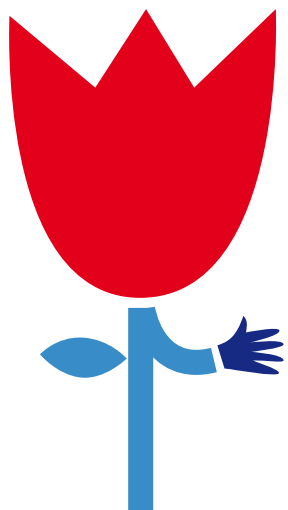
“... godta och underlätta användning i offentliga sammanhang av teckenspråk, punktskrift, alternativ och kompletterande kommunikation och alla andra tillgängliga medel, former och format för kommunikation som personer med funktionsnedsättning själva valt”.

8. PÅVERKA TILLSAMMANS MED ANDRA

Funktionshinderföreningar kan lätt hitta gemensamma kontaktytor med andra föreningar och i påverkansarbete kan det vara en bra idé att samarbeta med andra. Många funktionshinderföreningar kan vara små och ha få aktiva medlemmar. Då kan samarbete med andra föreningar vara ett bra stöd och samtidigt spara både tid och resurser.

Om många små aktörer jobbar för samma fråga och har ett enhetligt budskap till exempel inom den egna kommunen, är det mer sannolikt att frågan får genomslagskraft hos beslutsfattarna. Tillsammans kan vi uppnå och påverka mera!

Att välja samarbetspartner

När en förening väljer samarbetspartner är det viktigt att tänka på vem som kan bidra till att öka föreningens trovärdighet och synlighet. Ett samarbete sparar inte alltid resurser. I värsta fall kan en dålig samarbetspartner skapa mera arbete. Det kan också vara bra att vara fördomsfri när det gäller val av samarbetspartner, och se förbi de "självklara" valen av partner som man alltid samarbetat med. Det kan finnas nya aktörer som har samma mål, men som arbetar med frågan ur en annan synvinkel. En inte självklar eller ny samarbetspartner kan ge nya perspektiv och medföra kompetens som den egna föreningen och de vanliga samarbetspartnerna inte har.

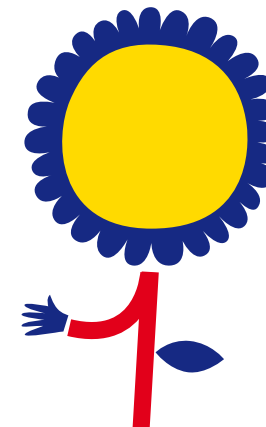
Frågor som hjälper dig att hitta rätt samarbetspartner

- Vilka organisationer, grupper och individer arbetar med samma fråga?
- Har du något att bidra till dem?
- Vad för sorts nytta eller vilka färdigheter skulle samarbetet ge påverkningsprocessen eller din förening?
- Skulle samarbetet ge dig mera trovärdighet, synlighet, inflytande, mediauppmärksamhet etc?

Vem är målgruppen för påverkansarbetet?

Vid val av målgrupp för påverkansarbetet är det inte bara viktigt att identifiera vem som har makt att förverkliga dina förslag, utan också att identifiera vem som har makt att förhindra eller på annat sätt negativt påverka dina mål. Det är viktigt att skilja mellan tre kategorier:

- 1. HUVUDMÅLGRUPP** – beslutsfattare, som har makt att genomföra dina förslag. Det kan vara fråga om politiker, kommunala tjänstemän etc.
- 2. PÅVERKNINGSKANALER** – aktörer som har makt att påverka huvudmålgruppen, till exempel media, assistenter, partiets lokalavdelning, etc.
- 3. OPPOSITIONEN** – människor som motsätter sig ditt förslag och har makt att förhindra att det förverkligas.

Företagssamarbete

Förutom samarbete med andra föreningar kan företagssamarbete också vara en effektiv påverkningskanal. I tider då det offentliga skär ner och bidragen till föreningar minskar är det också viktigt för föreningar att bredda sin finansieringsbas och hitta alternativa finansieringsmöjligheter. Föreningen har ofta erfarenhet av sponsorer eller andra företagssamarbeten, som går ut på att företaget får synlighet i utbyte mot (oftast) ekonomisk kompensation.

I ett värdebaserat företagssamarbete formas samarbetet utgående från andra utgångspunkter. I stället för ett enkelt upplägg av tjänster och gentjänster ligger gemensamma värderingar som grund för samarbetet. Många företag har börjat uppmärksamma mjuka värderingar och företagsansvar i sin verksamhet, och de är intresserade att påverka sin omgivning. Föreningar och företag kan ofta ha gemensamma målgrupper och gemensamma mål. En förening för hörselskadade arbetar för hörselskadades bästa, medan ett hörhjälpmedelsföretag säljer hörapparater som förbättrar livskvaliteten för personer med hörselskada.

Ofta utgår ett värdebaserat samarbete från ett verkligt problem, som ena eller bägge parter stött på i sin verksamhet. Ett värdebaserat samarbete strävar efter att förbättra situationen för den slutliga målgruppen, samtidigt som bägge parter tjänar på samarbetet. Hjärtmärket är ett exempel på ett värdebaserat samarbete. Hjärtmärket är utvecklat av Finlands Hjärtförbundet rf, och produkter som är ett bättre val ur näringssynvinkel kan ansöka om att få märket. Genom hjärtmärket arbetar Hjärtförbundet med att förbättra finländska kostvanor och minska på hjärt- och kärlsjukdomar, medan företag som beviljats märket har en kvalitetsgaranti som skiljer dem från konkurrenterna. Ett värdebaserat företagssamarbete kan ha också mera direkta politiska mål: en patientförening och ett rehabiliteringsföretag kan tillsammans utföra lobbyverksamhet med kommunens beslutsfattare för att de ska beakta kvalitetskriterier i upphandlingen av rehabiliteringstjänster.

Ibland kan också förening och företag ha motsatta intressen. En föreningens främsta intresse är att värna om sina medlemmars rättigheter, medan ett företag sist och slutligen strävar efter att göra vinst. För att behålla föreningens handlingsförmåga kan det i vissa fall vara bättre att hålla isär ekonomi och påverkansarbete. Därför är det viktigt att noga överväga och planera ett företagssamarbete och välja vilka företag vars verksamhet är etiskt förenbart med föreningens verksamhet. Det är också viktigt att göra upp en tydlig handlingsplan för samarbetet och ett samarbetskontrakt där bägge parter roller och skyldigheter tydligt framgår.

Värdebaserat företagssamarbete

- Ett sätt att nå gemensamma mål och skapa ömsesidig nytta.
- För att samarbetet ska lyckas är det viktigt att hitta ett företag som motsvarar föreningens egna värderingar och samarbetet ska vara i linje med föreningens övriga verksamhet.
- Det är viktigt att ingå ett grundligt samarbetsavtal med tydlig rollfördelning, ansvarsfördelning och skyldigheter.

FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Artikel **29** Deltagande i det politiska och offentliga livet

“... säkerställa att personer med funktionsnedsättning effektivt och fullständigt kan delta i det politiska och offentliga livet på samma villkor som andra, direkt eller genom fritt valda ombud, däribland rättighet och möjlighet för personer med funktionsnedsättning att rösta och att bli valda ...”

9. PLANERING AV FÖRENINGENS PÅVERKANSARBETE

Det lönar sig att tillsammans inom föreningen planera hur man vill påverka och göra upp en plan. När planen görs är det skäl att fundera på vad man vill påverka och vad målet är. Grunden för målsättningen borde naturligtvis ligga i linje med föreningens verksamhetsområde och syfte. Det kan vara en bra idé att göra upp en handlingsplan för påverkansarbete, om föreningen vill göra långsiktiga planer för det egna påverkansarbetet. I planen kan till exempel tas upp mål både på lång och på kort sikt. Genom en gemensam plan kan föreningens medlemmar tillsammans göra upp de gemensamma målen och det man vill påverka i den egna regionen.

Lär dig känna igen problem och identifiera lösningar

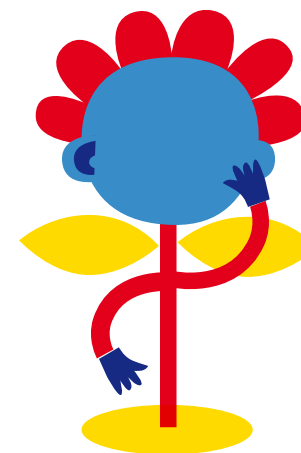
Många föreningar kämpar med knappa resurser och få aktiva medlemmar. Påverkningsprocesser kan vara komplicerade och långa, och det kan vara svårt att veta hur man går från idé till resultat, speciellt om man har lite resurser och tid.

En grundlig problemanalys och en klar plan underlättar påverkansarbetets alla skeden. En grundlig problemanalys kan ge nya perspektiv och tankesätt, eller identifiera samarbetspartner man annars inte kommit att tänka på. Tydliga mål förenklar påverkningsprocessen och gör det enklare att lägga krut på rätt saker. I det här kapitlet ger vi konkreta tips och praktiska råd om hur man går till väga för att planera ett effektivt påverkningsprojekt. Det går att använda metoderna i detta kapitel också för att planera andra typer av projekt.

Från problem till lösning

Det första steget i ett lyckat påverkansarbete är att gå från ett problemfokuserat till ett lösningsfokuserat tankesätt. Det är ofta lätt att identifiera problem i omgivningen: församlingshemmet har ingen teleslinga, beslutsfattare prioriterar inte funktionshinderfrågor, kommunens blanketter är inte i ett tillgängligt format för personer med nedsatt syn och så vidare. Det är svårare att se förbi problemet och komma fram till möjliga lösningar. Människan har en tendens att fastna på problemstadiet och endast klaga på problemen. Men att klaga leder sällan till förändring! För att få till stånd en förändring är det nödvändigt att gå ett steg vidare och fundera på vilka lösningar problemen kan ha.

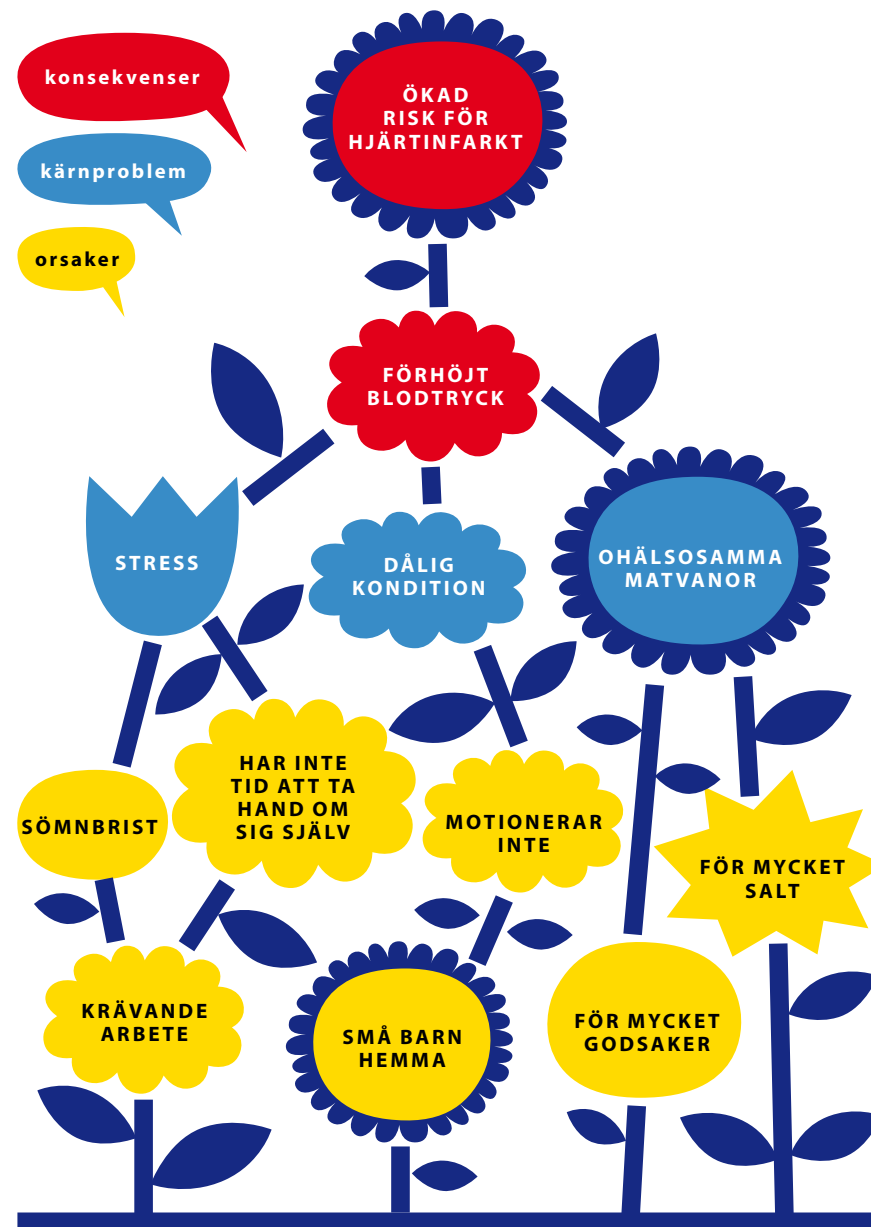
För att kunna komma med en hållbar lösning på ett problem är det först nödvändigt att förstå varför problemet uppstått och vilka konsekvenser problemet har. När dessa orsakssamband är klara är det ofta enklare att identifiera lösningar. En problemanalys ger en helhetsbild av situationen och gör det enklare att agera utgående från verkliga utgångspunkter, inte bara magkänslan.

Problemträd som hjälp för att planera påverkansarbete

Att analysera vad ett problem beror på är lättare sagt än gjort. Dessutom kan det vara svårt att välja bara ett problem att koncentrera sig på. Problemträdet är en gruppövning som hjälper din förening att identifiera verkliga problem i nuet – inte föreställda, framtida eller möjliga problem. Problemträdet hjälper dig också att identifiera förhållandet mellan orsak och verkan i olika situationer. Problemträdet är ett nyttigt verktyg i planeringen, eftersom det ger en tidig helhetsbild av situationen och den hjälper dig att fokusera och avgränsa dina mål.

Problemträdet är en social metod som passar väl för många olika sorters grupper och deltagarna behöver ingen förhandskunskap om projektplanering – tvärtom är tanken att få fram deltagarnas egna tankar och erfarenheter av frågor som berör dem. Det är viktigt att försöka involvera alla som kan tänkas beröras av den aktuella frågan, också sådana som kanske inte står på samma sida som du eller din grupp. På så sätt skapas en nyanserad och verklighetsförankrad bild av problemet. Om ni är en stor grupp kan ni börja med att dela in er i mindre grupper som gör egna träd, som ni sedan kan förena till ett större träd. Problemträdet är en demokratisk metod där alla röster ska höras. Det kan hända att alla inte är överens, men det är viktigt att gruppen diskuterar sig fram till en gemensam syn.

HÄR ILLUSTRERAS HUR ETT PROBLEMTRÄD OM FÖRHÖJT BLODTRYCK SER UT.

HUR GÖR VI ETT PROBLEMTRÄD?

Problemträd på sex steg

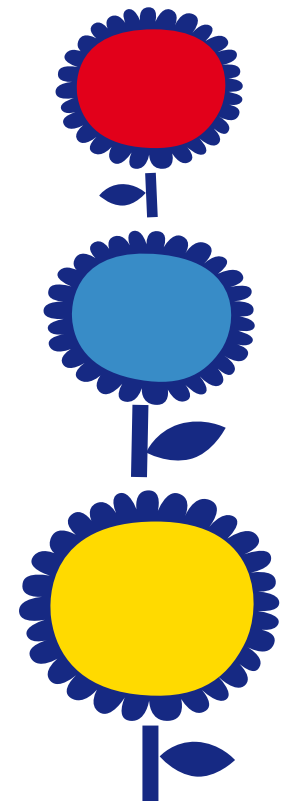
DU BEHÖVER:

ett stort vitt pappersark, post it-lappar, pennor, tuscher

1. ANVÄND BRAINSTORMING OCH FORMULERA PROBLEM TILLSAMMANS SOM GRUPP. SKRIV NER PROBLEMEN PÅ POST IT-LAPPAR (ETT PROBLEM PER LAPP). IDENTIFIERA TILLSAMMANS DE STÖRSTA PROBLEMEN.
2. VÄLJ ETT HUVUDPROBLEM SOM UTGÅNGSPUNKT, OCH PLACERA LAPPEN I MITTEN AV PAPPERSARKET.
3. FUNDERA PÅ ANDRA PROBLEM SOM HAR ETT SAMBAND MED ERT HUVUDPROBLEM. VILKA NEGATIVA KONSEKVENSER HAR PROBLEMET TILL EXEMPEL? PLACERA LAPPARNA UNDER OCH ÖVER HUVUDPROBLEMET PÅ DITT PAPPERSARK.
4. ILLUSTRERA KONSEKVENSERNA AV PROBLEMET GENOM ATT RITA PILAR SOM VISAR ORSAKSSAMBANDET MELLAN PROBLEMEN.
5. GRANSKA ERT PROBLEMTRÄD. GER TRÄDET EN VERKLIG BILD AV ORSAKSSAMBANDET MELLAN BAKOMLIGGANDE ORSAKER, HUVUDPROBLEM OCH KONSEKVENSER? GÖR NÖDVÄDIGNA ÄNDRINGAR.
6. KOPIERA PROBLEMTRÄDET PÅ ETT PAPPER FÖR FRAMTIDA ANVÄNDNING.

Metoden går också att tillämpa på olika målgrupper. Problemträdet är en visuell metod och om gruppen har flera personer med nedsatt syn kan det vara bra att utse en person som ansvarar för att verbalisera trädets innehåll. Börja med att beskriva trädets rötter, stam och löv. Följ sedan stegen i instruktionerna, men beskriv hela trädets innehåll för gruppen (inklusive problemlapparna) för varje gång ni lägger till ett problem, en ny nivå eller gör andra ändringar. Efter att trädets innehåll är färdigt kan texten renskrivas i Excel, och sedan läsas med hjälp av ett skärmläsarprogram.

För grupper med personer med hörselskada kan metodens visuella element underlätta diskussionen. Också här är det viktigt att gå igenom och summera resultaten med jämna mellanrum.

Att lägga upp mål

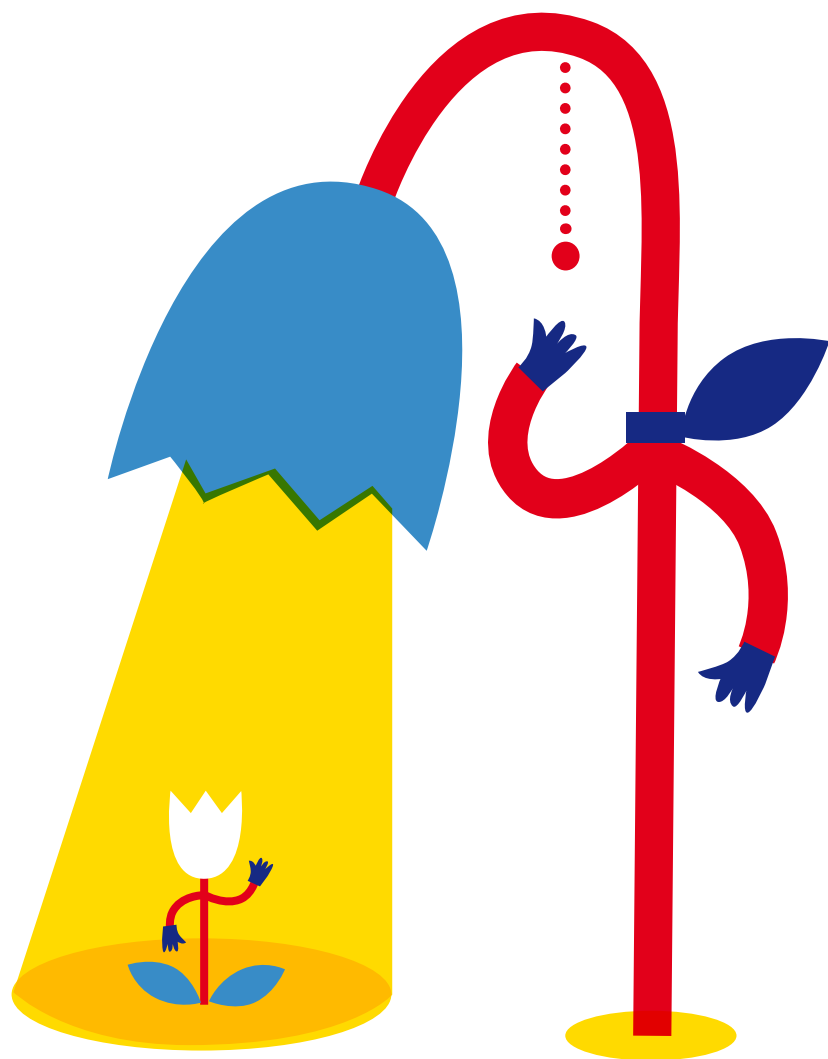
När man arbetar med påverkansarbete är det viktigt att ha ett mål, att veta vart man är på väg. Men det är lika viktigt att veta att man faktiskt nått fram. Påverkansarbete kan vara en lång och utdragen process, och därför är det viktigt att man både under och efter processen kan analysera om man uppnått sina mål eller inte. Det är också viktigt att kunna påvisa resultat, både för sig själv och för andra.

Du kan använda dig av problemträdsmetoden också för att göra upp mål för ditt påverkansarbete. När man gör en målanalys ändrar man problemen till mål (eller problematiska situationer till önskvärda situationer). På samma sätt ändras sambanden mellan orsak och verkan i problemträdet till en målhierarki, och som ett resultat av målanalysen blir problemträdet ett målträd. Målträdet ger en förenklad bild av verkligheten, och fungerar som ett verktyg i påverkansarbetet.

Hur gör vi ett målträd?

1. SKRIV OM ALLA NEGATIVA SITUATIONER I PROBLEMET TILL POSITIVA SITUATIONER, SOM ÄR REALISTISKA OCH MÖJLIGA ATT UPPNÅ.
2. KONTROLLERA ATT ALLA ÅTGÄRDER NI FÖRESLAGIT VERKLIGEN BIDRAR TILL ATT LÖSA PROBLEMEN. IBLAND KAN DET VARA NÖDVÄNDIGT ATT ÄNDRA PÅ TRÄDETS HIERARKI.
3. ÄNDRA PÅ FORMULERINGAR OCH LÄGG TILL OCH TA BORT MÅL OM DET BEHÖVS.

När du är färdig med ditt målträd kan du använda det för att formulera mål, resultat och aktiviteter för ditt påverkansarbete. Trädets krona är det stora övergripande målet, som inte går att lösa ensam, men som du hoppas att ditt arbete bidrar till (t.ex. att minska risken för hjärtinfarkt). Trädets stam är det omedelbara målet för din verksamhet (att blodtrycket sjunkit), medan trädets rötter är de åtgärder du tar till för att uppnå målen (öka motionsmängden, ändra kostvanor etc).

**FN:S KONVENTION OM RÄTTIGHETER
FÖR PERSONER MED
FUNKTIONSNEDSÄTTNING**
**Artikel 30 Deltagande i
kulturliv, rekreation,
fritidsverksamhet och idrott**

“Konventionsstaterna ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att utveckla och använda sin kreativa, artistiska och intellektuella förmåga, inte endast i eget intresse utan även för samhällets berikande.”

HUR KONTAKTAR JAG EN POLITIKER?

ETT ALTERNATIV FÖR DITT
PÅVERKANSARBETE ÄR ATT
VARA DIREKT I KONTAKT MED
BESLUTSFATTARNA. DET ÄR ÄNDÅ
BESLUTSFATTARNA; POLITIKERNA; SOM
ÄR DE SOM BESTÄMMER HUR SAKER
OCH TING SER UT I KOMMUNEN OCH
I LANDET. HÄR FÖLJER NÅGRA TIPS
PÅ HUR DU KAN GÅ TILLVÄGA DÅ DU
KONTAKTAR DEM!

- var **DIREKT** i kontakt! Gå inga omvägar utan var direkt i kontakt med riksdagsledamöterna eller kommunalpolitikerna. Alla riksdagsledamöter har e-postadressen fornamn.efternamn@riksdagen.fi och postlådan 00102 Riksdagen. Kommunalpolitikernas kontaktuppgifter borde vara lätta att hitta på kommunens eller på stadens webbplats.
- var **PERSONLIG** och rikta dig direkt till beslutsfattaren! Om meddelandet är vidarebefordrat för många gånger så förlorar det sin genomslagskraft. Det är okej att skicka samma meddelande till många beslutsfattare på en gång men var noga med att byta namn och parti på mottagaren. Var också noga med att skicka mejlen skilt och inte som dold kopia. Om beslutsfattaren tror att du skickat meddelandet till hela riksdagen så kommer hen att vara mindre benägen att svara dig.
- gå **RAKT PÅ SAK** och var **KLAR** och **TYDLIG!** För fram ditt ärende genast i början av ditt meddelande och tänk på hur ditt meddelande ser ut: du kan bra använda en större font och tjockare skrift för dina nyckelord. Tänk på att de allra flesta läser mejlen på sin mobiltelefon.
- **UNDBIK BILAGOR!** Det är bättre att du framför ditt ärende i brödtexten. Bilagor kan göra mejlet svårare att öppna. Undvik att skicka foton då de oftast är för stora och försvårar möjligheten att spara mejlet.

- **UNDBIK MASSUTSKICK!** Ditt budskap får inte större genomslagskraft bara för att det kommer från tio olika avsändare. Oberoende av om ni väljer att vara i kontakt med samma beslutsfattare i samma ärende så ska budskapet alltid framställas personligt.

- kom i håg dina **KONTAKTUPPGIFTER!**

- var i kontakt via **OLIKA KANALER!** Isynnerhet om det är en broschyr, eller något annat material som du vill ge åt beslutsfattaren så ska du, förutom att skicka eller ge broschyren, också närma dig politikern via e-post. Om du ringer upp beslutsfattaren så ska du alltid följa upp med ett mejl eller ett brev; det är väldigt sällan som man kan göra anteckningar samtidigt som man talar i telefon och då hjälper det om man sedan får ett meddelande med informationen.

- var alltid **TREVLIG!** Om du börjar ditt brev med en negativ ton så kommer inte mottagaren att vilja läsa hela meddelandet.

- **VÅGA VARA I KONTAKT!** Det är många politiker som gärna skulle hjälpa till men som inte vet om det ärende som just du tycker att är viktigt. Det att din sak inte ännu åtgärdats behöver inte bero på illvilja från politikernas sida; det kan helt enkelt hända att politikerna inte var medvetna om ärendet.

POLITIKER ÄR BARA MÄNNISKOR SOM BESTÄMT
SIG FÖR ATT STÄLLA UPP I VAL OCH SOM FÅTT
TILLRÄCKLIGT MED RÖSTER FÖR ATT FÅ SITT
FÖRTROENDEUPPDRAG. OM DU TYCKER ATT
PERSONER SOM DU, ELLER ÅSIKTER SOM DU HAR,
INTE ÄR REPRESENTERADE I RIKSDAGEN ELLER I
KOMMUNFULLMÄKTIGE – DÅ KANSKE DU BORDE
STÄLLA UPP OCH SJÄLV BLI POLITIKER!

10. NYTTIGA LÄNKAR

**FN-konventionen,
var hittar man
den?**

Människorättscentret

www.ihmisoikeuskeskus.fi/pa-svenska/

FN-konventionen för personer med funktionsnedsättning på svenska:

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/sveriges-internationella-overenskommelser/2008/01/so-200826/>

Finlands FN-förbund:

<http://www.ykliitto.fi/?language=sv>

osallistu.fi
demokrati.fi

SAMS

www.samsnet.fi

Svenska hörselbundet rf

www.horsel.fi

FDUV Förbundet De Utvecklingsstördas Väl

www.fduv.fi

Psykosociala förbundet

www.fspc.fi

Förbundet Finlands Svenska Synskadade

www.fss.fi

Finlands Svenska Handikappförbund

www.handikapp.fi

KÄLLOR:

demokrati.fi
osallistu.fi

Miten vaikutan?
Kansalaistoimijan
vaikuttamisopas.
OK-opintokeskus

Henrik Gustavsson: YK:n
Vammaissopimus käyttöön!
-käsikirja. Invalidiliitto.

Botkyrka kommun:
Tänk nytt, lätt och rätt.
Handbok i FN-konventionen om
rättigheter för personer med
funktionsnedsättning

THL:
Vammaispalveluiden käsikirja
Koivuroiva, T & Pirjatanniemi, E.

Ihmisoikeuksien käsikirja.
Paulien Bruijn, Barbara Regeer,
Huib Cornielje, Roelie Wolting,
Saskia van Veen and Niala
Maharaj. Count me in. Include
people with disabilities in
development projects. A
practical guide for organisations
in North and South.

**Det här är en guide
som ger dig konkreta
verktyg för att utföra
påverkansarbete.**

